

19 MAYIS

Aylık kültür ve sanat dergisi

Cilt : 9

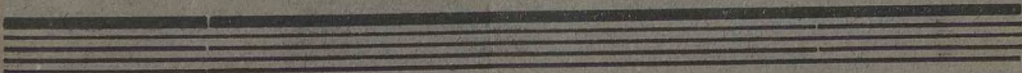
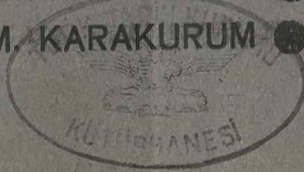
HAZİRAN 1949

Sayı : 104

Me

Necmi MEMİŞYAZICI ● Ayşe ARKAN ● Sabahat ACUNER ●
M. HİMMETGİL ● Hasan YÜCEL ● M. SÜHEYL ESEN ●
Nezih CANSEL ● M. KARAKURUM ● M. BULGURCUOĞLU

19 MAYIS

**Samsun Halkevinin aylık Kültür
ve Sanat Dergisi**

İleri fikirli ve güzel baskılı bu dergi, bölgesel yazı-
larla Samsun'un her karış toprağının altındaki sırları ve
üstündeki eserleri ilim âlemi önüne vesika halinde
seren bir yayımdır.

Folklore, Kültüre, Sanata ve çeşitli konulara dair
yazılar çıkan **19 Mayıs** dergisi memleketin her tarafında
istekle okunmaktadır.

Şehrimizin bu biricik yayımı kütüphanelerinizi zen-
ginleştirir. Çocuklarınızın içinde yaşadıkları tabii ve
sosyal muhiti tanımalarına yardım eder.

Her ay alınız ve abone olunuz. Reklamınızın her
tarafıta görülmesini ve okunmasını istiyorsanız bu
dergiye veriniz.

HULUSİ ŞEN HAMİ TAŞAN

Kollektif Şirketi

V O L V O

Kamyonlar

Otomobillerde 2000 - 3000 kilometreye

kadar bozulmıyan süper rafınaj

GREM OIL Madeni yağları

Motosiklet, Bisiklet, Süt makinaları, Yangın
söndürme cihazları, Otomobil Buzdolabı, İlastikleri

İskele caddesi No, 35-37

19 MAYIS

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

Cilt : 9

HAZİRAN - 1949

sayı 104

Bizim Milliyetçiliğimiz

Üzerinde çok söz söylenmesine ve ciltler dolduracak kadar
yazı yazılmasına rağmen (Milliyetçilik) mefhumunun; bu güne kadar
geniş manada ve herkesin üzerinde iltifak ettiği bir tarifi yapılmamıştır

Bazıları (Milliyetçi) liği; ırkçılık manasında anlamış ve bu
anlayışlarını tarihin hadiselerine istinat ettirerek bütün kitleye ka-
bul ettirmek istemişlerdir.

Diğer bir zümre, (Milliyetçi) liği başka bir manada anlamış
ve (Turancılık) ismi altında tarif ettikleri (Milliyetçi) liği gayeleri-
nin tahakkuku için bir vasıta saymışlardır.

Bizce, evvelâ yaşıyan bir cemiyet için tehlikeli sayılan bu iki
düşünce tarzını redetmek Türk milliyetçiliğinin bir icabı sayılmalıdır.

Zira, ırkçılık bu milletin şu veya bu isim altında parçalan-
masını; Turancılık ise; realiteden uzak bir fikrin emperyatistliğe
yönelen bir macerasını ifade eder.

Halbuki (Milliyetçilik) hakikatte birleştiren, uzlaştıran, kay-
naştıran bir zihniyetin ifadesidir.

Bu bakımdan, biz Türk (Milliyetçi) liğini misakî milli hu-
dulları içinde, bu milletin muasır medeniyet seviyesine yükselmesi
için, birlik, beraberlik olarak durmadan, yılmadan çalışması, uğ-
raşması ve hasletine has olan zekâ ve kabiliyetini kullanması ma-
nasına anlıyoruz.

Eh küçük kademedен en yüksek mertebeye kadar, bütün bir
millet kütlesi, bulunduğu iş ve vazife Kategorileri içinde "en iyisini
yapmak" "en mükemmelini bulmak", "en alâsını icat etmek" azim ve
iradesi ile çalışıyorsa ve ona bu azim ve iradeyi veren ruh sadece
(bu vatan ve bu millet) parolarısını ifadelendiriyorsa, o zaman fert
ve onun teşkil ettiği cemiyet (Milliyetçi) dir.

Necmi Memişyazıcı

Yolculuk

Uzaklara giden gemi.
Bir tayfa olmak isterdim içinde,
Terli, yanık yüzlü bir tayfa.
Ve dolaşmak seninle iklimleri.
Ufkunda saklı durur gizli adalar
En tatlı meyvelerin, en güzel dilimleri....

Hürriyete susamış bir insan gibi
Güverteden yıldızlara bakmak isterdim....
Veya olmak isterdim,
Çırpınarak küçük bir mendil gibi kanadı,
Seni yolcu eden bir martı...

Kaybettim köpüklerinde gölgemi.
Mavi ve serin bir yaz günü
Meçhûlün zevkleriyle yüklü
Uzaklara giden gemi.....

Ayşe Arkan

Küçülüversem

*Sanki ne çıkar küçülürversem
Masallardaki gibi.
Babam elimden tutsa,
Kayde götürse okula.
Gerçi nasip olmaz bir kula;
Küçülüversem...*

Sabahat Acuner

BAHARA DAİR

Mustafa F. Himmethil

Temmuzun, gökten alev alev
ateş dökülen bir gününde, içi-
mizi serin rüzgârlarla yıkayıp,
dudaklarımızı buz gibi pınar su-
lariyle serinletmek ; nemli ağaç
gölge'lerinde oturup, tohumların
çatlayışını, tabiatın yeniden uya-
nışını görür gibi bir hisse ka-
pılmak ; belki, içinde bulundu-
ğumuz mevsimin terli sıcağın-
dan ruhları biraz uzaklaştırır.

Bu satırları okuyup, sakın
Cânım Bahara eski tarz bir öv-
gü yazacağımı sanmayın. Ham-
dolsun haddimi bilirim. Baharın
taze güzelliğini sizlere en yeni
şairlerimizin şiirleriyle duyur-
mak istiyorum. Son devre ede-
biyatımızın belirli özelliklerinden
biriside, bahara olduğu kadar,
şiir dünyamıza da yepyeni bir
görüş ve canlılık vermektir. Da-
la yürüyen su gibi, damarları-
mızı yeni, şehvetli, tatlı ve ha-
yat dolu bir gıda ile besleyen
mevsimlerin sultanı bahar, renk
ve kıymetini onların şiirleriyle
kazanıyor.

Son devre şairleri içinde ba-
harla en fazla sarmaş dolaş ola-
nı kanaatimce Orhan Veli'dir.
Mevsimin doya doya tadına eren
şu şiirlere bakın :

Deli eder insanı bu dünya ;
Bu gece, bu yıldızlar, bu koku
Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç.

Şair bu şiirin adına : "Vaz-
geçemediğim" demiş İnsan böy-
le bir dünyadan nasıl vazgeçe-
bilir ?...

İmkânsız şey
Şiir yazmak,
Aşıksan eğer;
Ve yazmamak
Aylardan Nisansa

Ve işte bir başkası
Sanma ki derdim güneşten ötürü ;
Ne çıkar bahar geldiyse ?
Bademler çiçek açıysa ?

Ben ki her nisan bir yaş daha genç,
Her bahar biraz daha aşığım;
Ah, dostum, derdim başka...

Sorarım size hangimizin ba-
harla, sebebini kendi kendisine
dahi açıklayamadığı sayısız dert-
leri olmadı ?... Hangimiz böy-
le bir dert yüzünden, ya oda-
mızda, ya şehrin boş sokakla-
rında veya bir park sırasında
tek başımıza sebebsiz yere ef-
kârlanmadık ?...

Baharda herşey güzel olma-
sına rağmen geçici ve sahtedir
de. Orhan Veli Kuşların söyle-
diklerine bile inanmıyor.

"İnanma, kuşlar bu yalanı
Her bahar söyler.
İnanma"

Cahit Sıtkıda Bahar, biraz
hüzün ve hatıra tadı taşımakla
beraber, eski bir şarap kadar da
lezzetlidir :

"Kulak ver ki havasında bahçemizin,
Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Nasıl dinlersen öyle, şen veya hazin,,

Ve aşk biraz daha fazla :
"Çiçek açmış ağaçlara bak ne güzel;
Gel bizim olsun çiçeklerin neş'esi ;
Gel seninle kırlara açılalım gel !
Neler vâdetmiyor akan suyun sesi.
Şu yeşilliğin tâ sonuna gideriz,
Ne olduğumuzu unutuncayadek
İstersen havadan sudan bahsederiz,
Yalnız adımlarımızla sevişerek,,

Bahar, yeniden hayat bulu-
şun verdiği canlılık kadar da, bir
aşk meysimidir. Divan edebiya-
tının, gül ve bülbülle sarhoş mo-
noton sevgisi, yerini bu günkü
şairlerde, içden duyumlu saf ve
lekesiz bir aşka terk etmiştir.
Üstat Yahya Kemal Beyathı bile
deyiminde bugünden ayrılamıyor:

Çepçevre bahar içinde bir yer gördük,
Ferhat ile Şirini beraber gördük.
Baktık geceden fecre kadar ellerde,
Yızdızlara yükselen kadehler gördük.

Gerek bu rübaisinde ve ge-
rekse Erenköyünde Bahar şiiri-
nin şu kısmında :

"İstanbulun öyledir bahârı ;
Bir aşk oluverdi nşinâlık ;
Aylarca hayâl içinde kaldık ;

Zannımca Erenköyünde artık
Görmez felek öyle bir baharı . .

Ne yeni, ne taze, ne canlı
bir his hâkimdir.

Yazımın burasında aklıma,
hem en hspinizin aşına oldu-
muz bir manzume geldi. Çocuk-
ken zorla ezberletmişlerdi. Hatta
sonraları şarkısını da bellemiş-
tik. Tevfik Fikretin : "Bahar ol-
sunda seyredin..." diye başlayan
bir manzumesi. Fikreti severim,
severim ama, ne yalan söyleye-
yim şairliğini hiç beyenmem. Ka-
ya kadar sağlam karakterli ve
kuvvetli bir fikir mücadelecisidir.
Bu tarz yazılarını çok ta takdir
ederim. Neyleyim ki, Fecriâtici-
ler ve Hececiler de dahil, her
iki grupta ondan kuvvetli bir
yazar bulunmamasına rağmen,
Şair değildir.

Belki de yanıliyorum. İnsan
tuhaf yaratıktır. Bazen tatlı tat-
lı yarenlik ederken böyle boyun-
dan büyük lâf etmeğe de kal-
kar ; kusura bakmayın.

Yazımı bitirmeden, şuracığa
Ceyhun Atufun "Nisan güneşin-
den bir parça ile, Melih Cevde-
tin Tohum şiirini yazamadan ge-
çemedim. Daha bahsedilecek pek
çok şair ve şiir var ama onu da
bir başka yazımıza saklıyalım.

Nisan Güneşi

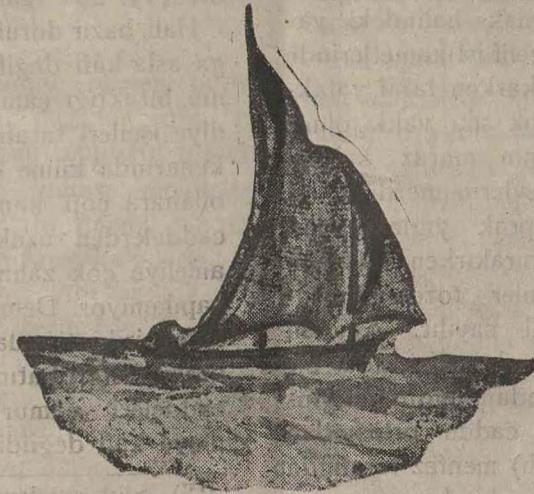
Kaçıncı dostluktur bu nisan güneşi ?
Bir kerre küçükken belki beşiğimde
Belki de annemle-okşayıp geçtin beni;

Bilir miydim o zaman güzelliğini ?
Belki de ağlamışımıdır, bağışla beni,
Bu sefer sende sevgilimi gördüm.
- Ne elma dalında, ne erik ağacında -
Pırıl pırıl, ıslıl ıslıl sevgilimi gördüm.
Geldiğin yerden getirdin, hoş geldin
Hoş geldin sultanım, canım, sevgilim
Ah, nisan güneşi sende neler gördüm
Ne ümitler gördüm, ne şarkılar gördüm
Yeşermiş kalbimin üstünde sıcacık
Aşka benzer, hayata benzer, sonsuzlukta
Hürriyete benzer bir şeyler gördüm.

Tohum

Dörtnala haberci ilk yazdan
Aşağıdan, inceden, beyazdan
Dumanı tüten sıcak tohum.
Dolan kara toprağı dolan
Ulaş yeryüzüne ak tohum.

Hey gücüne kurban olduğum
Dağ taş dinlemezim hey aman
Göster o gül yüzünü göster
Önce yeşil yeşil bak tohum
Sonra sarı sarı gülüver.
Donansın donansın daneler
Kız oğlan kız alaca kına
Tarlalar sebil tek bedava
Ver güzelim, ver yiğitim ver . .
Pir aşkına, fakir aşkına.
Anladım farkı neden sonra
Tohumdan başka şeymiş bitki
Bu küçük deli fişekte ki
Ne ki, ağaç mı allı pullu ?
Yoksa ayrık mı, başak mı ki ?...
Kim bilecek kapalı kutu.
Ama bulut yağmur bulutu
Gelir kararır nerde ise
Tohum alltta, nefes nefese
Kulağı gök gürültüsünde !

Samsun Komün idarelerinde tanzifat işlerine kısa bir bakış

II

K. Hasan Yücel

Sulama aracına şiddetle ihtiyaç vardır. Belediyenin itfaiye teşkilâtından bu konuda istifade etmek halen mümkün görülüyor. İki jeep arabası özel bir tertibatla sulama hizmetinde istimal edilebilir. Belediye encümeninin bu yolda alacağı bir karar ekonomik ve sağlık bakımından büyük faydalar sağlayacaktır. Şehrin, toprak sürüklenen yerlerine çimen ekilmesi ve ağaçlandırılması tozlanmaya mani çarelerdendir.

Diğer yönden yere düşen yağmur suları akacak bir meyli ve kâfi derecede menfez bulamadıklarından sokaklarda oldukça geniş su birikintileri ve neticede çamur bakıyeleri bırakmaktadır. Samsun gibi oldukça yağışlı (IV) bir bölgede bu birikinti sular geniş satırlar bırakır. İrmak caddesi bunların canlı bir örneğidir. Devamlı veya sağınak halindeki yağışlar şehrin muhtelif istikametlerinde bir sel halinde akarken tabii yataklarından taşıdığı sık sık vaki olur; Tahsildar sokağının maruz kaldığı su baskını, civar evlerin merdivenleri kadar taş ve toprak yığıntısından ibaret bir bakiye bırakırken, istasyon civarının uzun günler tozdan kurtulamıyacağı normal sayılır. Ağabali dairesi, toplanan sularını iptidai bir kanalizasyon ağzından sıgırdımadığından taşan sular cadde ortasından (altı demir kapaklı) menfez tarafından tekrar tutulmağa çalışırken, civarın sürüklenen toprağı kaldırmaları çoktan kaplıyor, Yığın halindeki çöpler demir ıskaraları az bir zamanda tı-

kamakta ve neticede sokakların kirlenmesi için başlıca sebebi teşkil ediyor. Bunlardan mada Doymazdere Mezarlık deresi bu neviden taşmalar ve kirlitmeler husule getiriyor.

Görülüyor ki yağışlı mevsimlerde su taşmaları şehrin tanzifat işlerinde güçlükler doğuruyor. Şehir tanzifatının bu kötü talihi esaslı bir kanalizasyon tesisatından mahrum olduğundandır. Binaenaleyh bu gün için Belediyenin ana davalarından biri olarak ele alınması gereken kanalizasyon meselesi Ankara'ninkinden çok daha kolay halledilebilir durumdadır, Zira şehrin kurulduğu arazinin tabii meyli ve deniz kıyısında oluşu kuruluş imkânlarını arttırmıştır; bu vaziyet Samsun için bulunmaz bir avantajdır. (V)

Hali hazır durum ihtiyacı karşılamaya asla kâfi değildir. Yağmur sularının bıraktığı çamur tabakaları Belediye işçileri tarafından süpürülüp yol kenarında küme küme yığılmakta ve bilâhara çöp kamyonları tarafından caddelerden uzaklaştırılmaktadır. Bu ameliye çok zahmetli olup daimî de yapılamıyor. Demir parmaklı menfezlerle birikinti suların basit bir kanalizasyon tertibatına akıtılmış olması caddeleri çamur istilasından kurtarmaya kafi değildir, Meselâ: Ağabali

(IV) Yıllık ortalama 800 milimetre.

(V) Tesisatın mali cepheden değerlendirilip modern bir Amerika şehrininki ile mukayesesini başka bir sayıda belirteceğiz.

ve Doymaz derelerin taşması halinde sokakların ortalarında gayet mesâfeli açılmış menfezler ile sel sularının akışını durdurmak işi gayet iptidai bir manzara arz ediyor.

Şehrin gezmeye, oturup dinlenmeye değer yerlerinden biri olan Park temizliği bakımından dikkati çekmektedir. Belediye halen oranın güzelleştirilmesine ve tanzifatına daha çok ilgi gösteriyor. Bu itibarla diyebilirizki Samsun'un Gazi Parkı Ankara'nın en temiz parklarıyla mukayese edilebilir.

Bütün kış yeşil kalan selvi ve çam ağaçlarının çevrelediği, Krippel'in elleriyle şahlandırılmış at'ın üstünde, ufka bakan "Ata"nın heykeli park'a tarihi bir çehre ve temiz bir köşe bahşetmiştir.

Samsun'da henüz pazar yeri ikmal edilmemiştir. Bu yüzden halen pazar olarak seçilen merkez arkasının temiz olduğu söylenemez. Meydanlar oldukça temiz görünmekte ise de çabuk kirlendiği de o nisbette göze çarpmaktadır.

Tanzifat bahsinde hemen bütün cihan komünlerini meşgul eden ev süprüntülerini vesair çöplerin toplatılması, nakli ve imhası meseleleri Samsun şehri için de önemli bir davadır. İngiltere ve Amerika'nın büyük şehirlerinde olduğu gibi burada modern cihazlarla çöplerin toplattırılması ve imha usulü yoktur. Toplama işi Ankara'nın kile mukayese edilebilir. Yani toplama ameliyesi evlerde tene-keler içerisinde yapılmakta ve at koşulu arabalar veya çöp kamyonları bunları imha mahalline iletmektedirler. İmha işi şehirden yedi kilometre uzakta, Derbent boğazında özel bir

mevkiden denize dökülür. Bu noktadan Samsun'un iyi bir talihi vardır. Zira denize dökmek usulü çöplerin, gömme ve yakma metodlarıyla yapılan imha ameliyesinin mahzurlarını ortadan kaldırmıştır. Bununla beraber ev süprüntüleri kabil ihrak maddeleri ihtiva etmekte olduklarından bir yakma cihazında (özel fırınlar) yakılmak suretile imhası cihetine gitmek en çok tatbik edilen usuller arasındadır.

Çünkü iyi tatbik edilen yakma usulünün iyi neticeler verdiği söylenmektedir. (VI) Evvelâ sağlık bakımından tehlike teşkil eden uzvi maddelerin ve süprüntülerin asıl hacimlerinden % 5, % 10 zayi etmelerine ve parasız toprak tesviye maddelerinin elde edilmesine de müsaittir. Bundan mâda yakma ameliyesi, süprüntü toplama masraflarını azaltacak bir yerde kurulabilir. (VII) Hollanda, İsviçre, A. B. Devletlerinde yakma ameliyesi geniş mikyasta tatbik edilerek masraf kısılabilmektedir. Halbuki Samsun'da çöplerin nakli oldukça pahalıya mal olduğu söylenebilir. Kamyonların derbend boğazına kadar tek seferi asgarî beş liraya mal olmaktadır; buna amortisman dahil değildir. Belediyenin bu yoldaki çalışmalarında Jeep arabaları istimal etmesi belki maliyeti daha çok düşürecek ve at koşulu çöp arabalarının gidebileceği dar sokaklara kadar sokulacak, aynı zamanda şehrin münakalesi yönünden görüldüğü ile mücadelesine ilk adım atılmış olacaktır. (VIII)

(VI) — Samsun Belediyesi bu ciheti ele almış, fakat proje halinde kalmaktan öte gidememiştir.

(VII) — İdare dergisi sayı 196, 169.

(VIII) — Samsun Belediyesi temizlik işleri müdürlüğü bu nokta üzerinde incelemeler yapmaktadır.

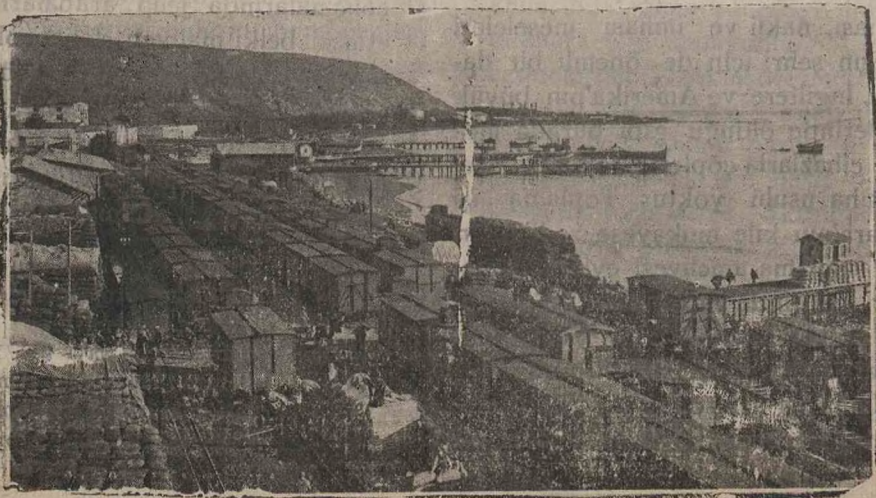
İçtimai düşünüşün, kültür seviyesinin bir şehrin temizliğinde ; temiz kalmasını temadî ettirmekte büyük rolü vardır. Rastgele fırlatılan boş bir sigara kutusu, sağa sola bırakılan kağıd parçaları, caddelerin meydanların temizliğini bozmağa kâfi geldiği gibi, pencerelerden atılan portakal kabukları, kapı önlerine divar diplerine yığılan ev süprüntüleri de Belediyece yapılan temizlik işine güçlükler çıkarmakta ve netice itibarile şehrin "pislik içinde yüzdüğü" iddialarına başlıca sebep teşkil etmektedir.

Meselâ : Samsun'un park ve sahil asfaltı günün uzun saatlerinde gayet temiz olduğu görülür. Bazı muayyen saatlerde ise ümid edilmez pisliklerle karşı karşıya kaldığımız zaman Belediyece serzenşte bulunmak bir âdet halindedir. Halbuki burada ferdlerin, bilhassa kibarlık peşinde koşan bazı aile çocuklarının, bizzat anne ve babaların büyük kaba-hati vardır ; suç ortağı olan bu kimselerin komünlerce yapılan temizlik işine yardım etmeleri lâzımdır. Bu hareket "pislik işinin" gözle görünen tarafıdır. Bir de kolayca farkedilmeyen ciheti vardır ki o da, başı boş

kimselerin sağa sola nahoş bir manzara ile tükürmeleridir. Verem afetinin hüküm sürdüğü iddia edilen bir şehirde bu hal ne kadar elimdir. Kimsesiz başıboş çocuklar, mikrobu taşımak istemeyen bir çok ergin kimseler bu fiili işleyenlerin başında geliyorlar.

Belediye kısmen bunların önüne geçebilir ; bir süs gibi asılan ilânlara daha pratik bir şekil verilerek telkinî mahiyette çareler bulmak mümkündür. Meselâ ; evlere, kısa ifadelerle yazılmış izahlı fişler dağıtılabilir, Tükürenler için para cezası gibi müeyyide tatbiki de düşünceden ari değildir. Fakat daha emin ve esaslı çare ilk okul çağındaki çocukların genç hafızalarına bu gibi hallerin fenalık olduğunu naksetmek lâzımdır. Bu içtimai terbiyenin en başta anne, baba ve bilhassa öğretmenlere düşmekte olduğunu bir kerre daha zikretmek isteriz.

Hulâsa ; şehirlerimizin tanzifatında komünler, kamu hukukundan doğan bir mükellefiyet tahtında vazife görürlerken halkın da buna yardımında bulunması yani "Herkes kapısının önünü süpürsün" prensibine riayet etmesi icab eder.

TÜTÜNCÜ MADEN KÖYLERİNDE BİR GEZİ

III

M. Süheyl ESEN

Uzun zamandır hayvana binmemiş olmanın verdiği yorgunluk içinde Karaperçinde attan indim Karaperçin havası ve suyu ile maden köylerinin en güzelidir. Yüksek fakat yayvan ve geniş tepelere serpilen bu güzel ve yeşil köyü, ömürleri yüz yıla varan kocamış ceviz ağaçları kucaklayıp sarmış. Yemyeşil dekor gözün alabildiği kadar uzayıp gidiyor. Bu yeşilliklerin içine gömülen beyaz badanalı evler uzaktan iri ve nadir papatyalar gibi gülümsiyerek sizi bir anda benliğine ve hüviyetine çekiveriyor. Yorgun sinirlerimizi dinlendirmek için ne bulunmaz yer!

Muhtarın evinde etrafıma halakalanan köylü ile sohbet bütün yorgunluğumu unutturdu. Köylüler ne temiz, ne saf, hatta ne halis insanlar. İkram etmek için didinip duruyorlar. Hem de karşılıksız ve katıksız, gönülden kopan bir samimiyetle.

Hemen kavrulup değirmende çekilen taze kahvemizi içip dinlendikten sonra köyü gezelim dedik. Hem dolaşılıyor hem de ceplerimize doldurduğumuz avuç

avuç taze cevizi mutlaka bitirmek için gayret harcıyorum. Gevrecik, sütlü ceviz, içimizi serinletiyor adeta.

Yolumuzun üstündeki bir evden iki kadının bağışıp çığışması dikkatimi çekti. Mesele oldukça nâzikmiş. Cenabı hak ilk insanı yaratır ve hamurunu yoğururken biraz kıskançlık biraz kin tohumu serpmiş. Bu tohumlar nesilden nesile dolaştıkça kanlarımızda filizleniyor... Ayşe Fadime'yi kıskanıyormuş. Kimden? orasını soruşturmadım, Bak-tım Fadime'nin yüzündeki tırnak izlerine kan oturmuş. Penbe nemli yüzünde ıstırapın ifadesi açık. Koyu kahve rengi iri iri gözler, kıvrık kirpikler kadının güneşten yanık yüzünü gölgeliyor. Ve düz, uzun siyah saçları perişan. Bu Fadime kadın Ayşe'yi neden deli etmişti acaba? Genç muhtar gürültüyü bastırmak ve kavgacıları yatıştırmak için otoritesini şiddetlice kullandı. Bir an şu hatunlar el birliği edip muhtarın hale yola korlar mı diye düşündüm. Lâkin dedim ya muhtar köyde yegâne otorite...

Ben ihtiras ve kin ateşinin kolayca söneceğini sanmıyorum.

O, sinsi sinsi, yine ve her şeye, hatta genç muhtarın dayanılmaz şiddetine rağmen sürüp gidecek, hudutsuz kin bir gün hiç beklenmedik bir anda yine kıvılcımlanıp alevlenecek belki de bu defa Ayşe'nin sarı saçları genç irisi olgun Fadime'nin çapa sallamaktan odun kesmekten nasırlanan kuvvetli perçelerinde salkım salkım kalacak... Ne yapmalı? ne denir. Hilkat ve hayat bu.

Köyün geçim vasıtası burada da tütün. Birleşmiş milletler konseyinde kızıl ve kanlı ellerin vetoları ile yaratılan buzursuzluktan ve endişeden bu köyde, bu topraklarda eser bile yok. Herkes sakin, işi ve gücüyle meşgul. Ufuktaki koyu нефти ormanların bağırmı yalayıp nereden gelip nereye gittiği bilinmeyen garip rüzgârlar size hürriyet destanlarından haması nağmeler besteliyor. Hür vatanın hür toprakları kadar rüzgârları da hür. Yükseklerde kanat geren kartalların şahâne süzülüşlerini mümkün olsaydı da bir tabloya çizebilseydim!

Lâkin bu topraklarda çalışan bizlerin çalışma temposu itiraf etmeliki memnun edici ve yeter değildir. Adımlarımızda hissölünür bir ağırlık, kazmayı tutan kollarımızdaki hareket neden gevşek böyle? Medeniyetin dev a-

dımlarla ilerlediği makine devrinde halâ ve halâ kara sapana sarılıp kalmamıza mutlaka bir son vereceğiz. Milletçe ve devlet olarak buna ahdüpeyman ettik. Tarım Bakanı Sayın Cavit Oral bu konuda bilgili ve sistematik şekilde yılmadan, yorulmadan çalışıyor. Bu güne kadar insan emeğinin bu kadar geniş mütamaba ile lüzumu kadar değerlendirilmemiş olması refah seviyemizin artışı engelleyip kelepçeliyordu. Bütün iyi niyetimizle bağlandığımız köy dâvasına ne kadar önem versek azdır. Atatürk'ün "Efendimiz,, dediği köylü özümüzdür, övüncümüzdür. Köylerimizin kalkındığını, geliştirildiğini, zümrüt kırlarında otlayan koyun sürülerinin yüz misli, beş yüz misli çoğaldığını görmek isteğile göntülden yanıyorum için için. Nüfusunun yüzde sekseni köylü olan Türkiye'nin bu gayeye ulaşması bir fantazi, hayâl değil bir ideâldir. Bir zarurettir. Ve bu ideâl gerçekleşme yolundadır. Lâkin bu satırlarımdan ters manâ çıkartmak isteyenler olursa onlara derim ki Karaperçin ve benzeri köylerin fakru zaruretle âlâkası yoktur. Yoktur ama parolamız daima daha iyiye, daima daha ileriye. Bu neticeye vasil olmak için, fasılasız ve durmadan, bütün güçlükleri yenerek,

Genç ölen bir şaire

Yazık oldu sana küçüğüm.
Bu kadar tezmi ayıracaktı Allah bizi? .
Halâ birlikte taşıyor rüzgârlar sesimizi. .

Bir sır saklı gibiydi gülüşünde,
Tebessümler dolaşırken yüzünde
Bizimdi gecenin boş ferah caddeleri,
Bizimdi gökyüzü, beyaz bulutlar...
Bilmeden yaşamışız bütün bir saadeti.

Dünya eski halinde küçüğüm
Sevdiğin mısralar gibi senin:
"Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden,
Bir türkü söylenmede kendiliğinden.
Nasıl dinlersen öyle: şen veya....."
Ne yazık ki bu sefer sadece; "Hazin..."

Mustafa F. Himmetgil

çalışmak zorundayız.

Bu havalidetütün kadar, mısır ekimide yapılır. Mısırı buğdaya katmak suretile ekmeklik yapıyorlar. Mısır sapları hayvanlar için mükemmel yem oluyor. Köylünün, ihtiyacı kadar, koyun ve ineği de var. Yağını, peynirini kendisi istihsal ediyor. Bundan başka bu köylerde bir nevi dikkate değer dokumacılık da var. Kadınlar erkeklerinin elbiselerini imal ettikleri kalınca bir kumaştan yapıyorlar. Bu arada battaniyeye benzer kalın ve sık dokumalı kumaşlara da her evde tesadüf edersiniz.

Köyün her tarafı, tütün as-kılarile süslenmiş, bir donanma

manzarası halinde. Sararmağa yüz tutmuş bu nefis tütün yapıraklarından yapılmış siğaralarının mavi halkalarını lâkayit ve memnun havaya doğru savururken hayalinizde gurbüz ve sıhhatli hayat dolu Fadimeler ve Ayşelerin yanık ve canlı yüzleri size gülümsüyorlar mi bilmem?

İçkisiz sofrada mükemmelen ağırlandıktan sonra pufla gibi temiz ve rahat yataklarımıza çekiliyoruz Ne yapalım köylerin raconu böyle. Güneşin batışıyla yatıp, güneşin doğuşu ile kalkacaksınız. Bizde öyle yaptık. Yarın Çinikli köylerine gideceğim.

(Devam edecek)

ESMER

Esmerim

Seninle bir gece yarısı

Yağmurlu ve sisli şehrimin sokaklarını

Bir bir dolaşmalıyım

Seni rutubetli bileklerinden tutup

Caddeler rıhtımlar boyu sürüklemeliyim

Sana her hangi bir şeyden

Aşktan, ayarelikten, hürriyetten

Gülen, ağlayan insanlardan bahsetmeliyim

Sen yüzü cenubun ateşli fecriyle yıkanan

Dost kardeş insan

Sana denizlerde yorgun

Topraklarda yorgun

İnsanlardan bahsetmeliyim!

Malûmundur geceler uzun Sonbahar

Yıldızlar yok artık

Deniz rüzgârının kavurduğu akasya dalları ses verir

Ses verir dalgalar yaslandıkça yosun bakışlı iskele

Sular döne döne kıvrılır akar

En uzun gecelerini pırıl pırıl oltaların ucuna bağladı balıkçılar

Görünmez karpit lâmbalarının ışıkları sisten,

Dumandan,

Şimdi kıraç toprakların insanı

Cömert bir mevsimin rüyasını görmektedir

Şimdi şehrimin ter ve esans kokan batakhanelerinde

Bir zenci

Yani bir insan

Rüzgâr esince gülen, ağlayan ormanların şarkısını söylemektedir

Esmerim

Bilmelisin kimsesiz istasyonlarda sabahladığımı

Bir kibrit alevi aydınlığında

Kapkara terli eller tuttuğumu

Bilmelisin o siyah marşandizlerin hüznü ateşçilerini

Onlar ki bir gece yarısı çıkarlar nöbetten

Şehir uzaklarda gurbet misalidir

İçinden ağlamak gelir insanın

Sonbahar

Ya kar yağar

Ya yağmur

Halbuki o ateşçiler o makasçılar hat bekçileri

Bütün insanlar gibi hayallerinden geçirir

Dumanlı kahveleri veya umumhanelerin loş ışıklı kapılarını

Malûmundur geceler uzun ağaçlar çıplak

İncecikten bir sis dökülür şehrimin sokaklarına

Buğulanır elektrik lâmbaları

Islak saçları alınlarına yapışır insanların

Ay karanlık bir gecenin matemini söyler plâktaki veremli kadın

Şadırvanların mermer taşlarında uyuklar dilenciler, serseriler

Şimdi rıhtım meyhanelerinde açık-saçık şarkılar

Zil-zurna kadehler parçalanır

Şimdi bilûmun fabrikaların gece işçileri

Yorgundur

Üzgündür

Onlar uykuludur

Onlar kirli ve yağlı camlar önünde

En harikulâde fecirlerin şahidi olmuştur

Malûmundur geceler uzun Sonbahar

Rüzgâr dal kırar

Saçaklar eğilir batıya

Deniz çırpıntılıdır

Toprak uykulu

Bir gece yarısı analar yeni doğumlara hazırlanır

Bir gece yarısı enginden döner balıkçılar

Sisli yüzlerinden sular süzülür

Ya korsanlar gibidirler

Ya ağlamaklı çocuklara benzerler

ESMERİM

Seninle bir gece yarısı

Yağmurlu ve fırtınalı şehrimin sokaklarını

Bir bir dolaşmak isterim

Nezih CANSER

H A V Z A

Macit Karakurum

Orta Karadeniz bölümünün ünlü bir banyo ve sağlık şehri olan Havza, 40 derece 59 dakika kuzey enlemi, 35 derece 42 dakika doğu boylamında, orta Karadeniz kenar dağlarının iç kenarındaki çukur alanlardan birinde, Samsun'un 60 Km. güney batısında ters akan çayı kenarında ve Amasya Samsun demiryolu üzerinde 610 Km. murabbalık alanı ile Samsun illinin en küçük ilçelerinden biridir. Arazinin yapısı, bilhassa şehrin bulunduğu yerle şehrin doğu ve batısında daha geniş alana yayılan ve umumiyetle üçüncü zamanın ikinci yarısına (Neojen) ait tatlı su kalker kalker-marınlıların, güneyde ters akan vadisi boyunca üçüncü zamanın birinci devri (eosen) filişleri, güney batıda ise andezit ve dasit. gibi üçüncü zamanın volkanik kütlelerinden müteşekkil olduğu görülür.

Yüzey şekilleri :

Deniz yüzeyinde 650 metre kadar yüksekte olan Havza şehrinin kurulmuş olduğu yer, kenar dağların arkasındaki doğu batı istikametli çukur alan-

lardan birine tekabül etmekte ve bu çukur alanın etrafını batıda tavşan dağı (870 Mt) kuzeyde sıralı dağların bir parçası olan kılavuz dağı ile karadağ ve akdağın parçaları engebelen-dirir. Şehrin etrafını kuşatan bu tepelerin yükseklikleri 700-850 metrede değişir. İlçenin en yüksek yeri 1224 metre yüksekliğindeki çakıralan tepesidir.

İklim :

Karadeniz kıyısından 60 Km. uzakta, aynı zamanda deniz seviyesinden 650 metre kadar yüksekte ve kıyı dağlarının arkasında ve çukuralan içinde bulunan Havzada iklim elemanlarının az çok fark göstermesi tabiidir. Nitekim yazın gölgede 20-27 derece arasında değişen sıcaklık bazı yıllar 30 dereceyi bulduğu gibi kışın (-5,-8) hatta bazı yıllar 20 dereceye kadar düştüğü görülmüştür. Bilhassa yaz ile kış ortalama sıcaklıkları ve hatta gece ile gündüz sıcaklıkları arasında görülen önemlice farklar, yukarda bahsettığımız coğrafya farklarından ileri gelmektedir. Yağışın payı

daha ziyade sonbahar ve kışa isabet etmekle beraber yıllık ortalama yağış tutarı Samsun'ununkinden daha azdır (50 Cm.)

Bitki örtüsü :

Umumiyetle daha ziyade bahar yağmurlarile yeşeren ve yaz sıcaklarile kavrulan step görünüşünde olmakla beraber akarsu boylarında ve epeyce tahrip edilmiş olduğu halde etrafındaki dağ ve tepelerde ağaç odacıklarına tesadüf edilir. Ayrıca şehrin içinde halkın (koru) adını verdiği ağaçlık yer şehre şirinlik verdiği gibi Havzanın mesiresini ve tabii parkını teşkil etmektedir.

Şehir ve civarında yer yer görülen bu ağaç gurupları Havza ve dolaylarını geçmişte daha zengin bitkiye sahip olduğuna ve aynı zamanda Havzanın karadenizle iç anadolu arasında bir geçiş alanı üzerinde bulunduğu tanıklık etmiş olurlar.

Havzada koru ve Baltalık şeklinde ormanların kapladığı alan 5000 hektar tahmin edilmekte ve ormanı teşkil eden ağaçların hakim nevilerini gürgen meşe ve kayın teşkil etmektedir.

Akar sular :

Havzayı sulayan akarsular umumiyetle küçük ve boyları

kısadır. Bunların da önemlileri başlı başına tipik bir örnek teşkil eder ve ilçe merkezinden geçen ters akan ile çay denilen sulardır. Ters akan çayı Lâdik ilçesinin doğusunda ve (Kara Ömer) dağının kuzey batısında ki çukur alan içinde bulunan Lâdik gölünden doğarak doğu batı istikametinde hafif eğimli doğan bir oluk teşkil eden dağlık alandan geçer. Kuzey ve kuzey batıdaki arazinin daha yüksek ve dolayısıyla eğimin daha kuvvetli olması ters akan çayını Havzanın kuzey doğusundan itibaren geniş bir yay çizmek suretile ters arazinin yönünde yani güneye doğru akmağa mecbur bırakmıştır. Bölgenin diğer bütün akarsularının gösterdiği hususiyetle aksi cihet yönünde akan bu su coğrafya alanında tipik bir örnek teşkil ettiği gibi adını da bu özelliğinden almıştır. Güneyde çeltik boğazını geçerken sıkışan ters akan burada kuru olmuş olan un fabrikalarını işletir. Daha güneydeki sulu ovada da bahçe ve bostanları sular. Sulu ovayı geçtikten sonra Amasyanın kuzeyinde yeşil ırmağa karışan ters akan suyunun Mayıs ayında genişleyip 13,40 metre derinliği 0,65 metreyi bulduğu gibi sulu ovaya girdiği yerde genişliği 1 metre ve derinliği

(0 70) metre artar. Su seviyesi ise toprak seviyesinden 0.80 m. alçaktadır.

Küçük çay şehrin batısındaki tavşan dağından çıkarak şehrin doğusunda ters akana karışan ve şehri doğu-batı istikametinde ortalayan bir sudur. Havza adının nereden geldiği ve hatta tarihi hakkındaki bilgilerimiz tatminkâr değildir. Bununla beraber Havza adının menşei coğrafya kadrosu içinde arayıp bulmak akla yakın geliyor. Havza kelimesi havuz kelimesinin aslı olan (Havuz)dan alınmış ve sonuna eki getirilmek suretile havuzlanılan, banyo alınan şehir manasını ifade etmiş olmalıdır. Gerçekte coğrafya ve tarihin birbirini tamamlayarak verdikleri bilgileri kısaca şöyle açıklayabiliriz. Havza yukardada bildirdiğim gibi daha ziyade yersisme hareketlerine sahne olmuş volkanik yapılı bir yerdir. Yerin bu özel yapısı, yani, burada, derinlerden tabii yollara gelen sıcak sular toprağın üstüne yakın tabii depolarda toplanarak kaplıcaları vücuda getirmişlerdir.

Hicri 442 yılında vukua gelen çok şiddetli bir deprem neticesinde 9 gün müddetle sıcak sular fişkırmış ve onuncu günden itibaren sular çekilerek bu günkü tabii havuzlar haline geçmiştir. Havza adının, arazinin dört tarafı dağlarla çerçe-

veli çukur alan manasına gelen coğrafi (Havza) teriminden olabileceği düşünülürse de bu ihtimal birincisinden daha zayıftır. Havza kasabasının tarihi pek eski değildir. Hicri 442 yılında vukua gelen büyük depremden sonra ortadan kalkmış bulunan (Hançere) adındaki kasabanın yerine bir kaplıca şehri olarak kurulmuş, bu tabii varlığı ile beraber, iç anadolu ile karadeniz kıyısı arasında bulunması ve etrafı ile kolaylıkla münasebette bulunabilecek şartları ihtiva etmesi dolayısıyla gittikçe gelişmektedir. Havzanın adı 700 yıl evvelindenberi tarihi eserler vasıtasile bilinmekle bundan 80-85 yıl evvel ancak 20-30 evden ibaret bir mahalle gibiydi.

H. 1298 yılına kadar Lâdik'e bağlı bir nahiye Cumhuriyetin ilânına kadar Sivasın Amasya sancağının ve bundan sonrada Samsun ilinin ilçe merkezlerinden biri olmuştur. İlçenin merkez ve Karahalil bucakları ile (74) köyü vardı. 1298 de 19800 ü köylerde 2200 şehirde olmak üzere 22000 i aşan nüfus birinci cihan harbinden evvel 25000 e yaklaşmış son sayıma göre (4000) i şehirde kalan köylerde yaşamak üzere (32300) ü bulmuştur. Nüfusun sürekli artışı esası olarak doğumun ölümden fazlalığı ile açıklanabilir. Km. murrabbına düşen 46 kişi, Hav-

zaya bu bakımdan Samsun ilçeleri arasında üçüncülüğü sağlamıştır. Havza nüfusunun 1/8 i şehirde 7/8 i de köylerde yaşadığına bakılırsa Havza ekonomisi temelinde Tarıma dayandığı anlaşılır. Filhakika Havzanın geçim ve gelir kaynaklarının büyük bir kısmı tarım ve hayyancılık ile kaplıcaları ve un fabrikaları temin etmektedir.

Tarım :

Toprakları tarıma orta derecede elverişli bulunan Havza arazisinin ancak 1/4 i ekilmekte ve ekilen toprakların büyük bir parçası tahıllara, bir kısmıda pancar tütün ve haşhaş gibi endüstri bitkilerine, pek önemli olmayan kısmıda sebze ve meyva bahçelerine terk edilmiştir. Tahıllar içinde en çok ekilen arpa ve buğday olduğu halde Mısır, yulaf ve çavdar üretim sırasile birbirlerini takip ederler. Yetiştirilen arpanın halk arasında (Altı Kıran) (Yılan dibi) adlarıyla tanınan iki çeşitide tohumluğa elverişli olduğu gibi 8-10 arasında mahsul verirler. Yılda ortalama 6000-6500 ton arasında arpa istihsal edilir. Havzada alkrakılıç, üvek karabuğday, yazlık adlarında dört çeşit buğday yetiştirir. Bunlardan alkrakılıç dire (6-5), üveyk (8-10) yazlık (5-6) mahsul verirler. Mahsul yıldan yıla değişmekle beraber ortalama (5000)

ton istihsal edilerek dolaylarındaki şehirlere ve karadeniz bölgesine gönderilir. 15 Nisanla 15 Mayıs arasında ekilen mısır sarı ve beyaz olmak üzere iki cins olup her ikisinden de bire 15-10 nisbetinde ürün alınır. Hayvan yemi olarak kullanılan fiğ ve burcakta (50-150) ton yetiştirilen ürünler arasındadır. Tarım bitkileri arasında ikinci dereceyi ekilen olan bakımdan işgal eden endüstri bitkilerinden şeker pancarını ilçelerimiz arasında en çok yetiştiren Havza pancarlarını demiryolu ile Tural şeker fabrikasına gönderir.

Birinci cihan harbinden evvel 80 - 100 bin ton tütün elde eden Havza, şeker pancarı tarımına başlıyaldanberi tütün işini gevşetmiş ve dolayısıyla tütün üretimi yılda 80 - 100 bin kiloya düşmüştür. Haşhaş tarlalarından 6000 kilogram haşhaş tohumu ve 850 kgr. haşhaş sakızı, ayrıca kendir tarlalarından da 2 ton kadar kendir lifi elde olunmakta ve bunlar Samsun üzerinden muhtelif şehirlere gönderilmektedir.

Kaplıcalar :

Havza şehrinin adının menşeiinden tutunuzda şehrin kuruluş ve inkişaf şartları ile en önemli gelir kaynağını sağlayan şüphesizki kaplıcalarıdır. Romalılar

zamanında (Thermaç) Havza kaphıcaları hakkında (69) sayılı dergimizde (içme sularımız ve kaphıcalar) başlıklı bir yazımızda etraflı bilgi vermeğe çalıştığımızdan burada tekrar lüzum görmüyoruz. (Phosemonitarum) adile tanınmış olan kaphıcalar bugün evkaf, belediye ve özel idarenin idaresinde bulunan, sularını müşterek ve tabii depodan tedarik eden büyük hamam, küçük hamam ve maarif hamamı adlarile üç hamam olduğu halde bunlardan maarif hamamı otel teşkilâtında haizdir.

Modern ve sağlık teşkilâtını tam ve mükemmel bir hale getirebildiği takdirde tabiatın lutfuna mazhar olmuş bulunan Havzamızın lâyık olduğu ehemmiyeti kazanacağı şüphesizdir. Havzanın ekonomisinde önemli payları bulunan (Teşvikiye istikamet, şeref, beşgöz, sekizgöz) adlarile tanınmış beş un fabrikası da çelteğ boğazında kurulmuş olduğu gibi enerjilerini de tersakandan sağlamaktadırlar. Bu un fabrikaları, Çorum, Yozgat, Amasya, Merzifon, Samsun Vezirköprü... gibi şehirlerden şose veya demiryolu ile gelen buğdayları öğüterek Karadeniz kıyılarına veya yakın bölgelere gönderirler.

Yollar :

Havzanın kısmen kuruluş ve

bilhassa inkişafında tabii engellerinin müsaadesile kolayca iyi yollarla bağlanmış olması keyfiyetide önemli rol oynamıştır. Havza bir taraftan Amasya ve Samsuna demiryolu ile, öte taraftanda Merzifon, Çorum, Yozgat, Vezirköprü doğuda Kelkit vadisi boyunca uzanan şehirlere şoselerle bağlıdır. Havzadan geçen Amasya - Samsun demiryolunun 20 km. si Havza sınırları içinde kalır. Yalnız, bu hat üzerinde (Hacı Bayram) istasyonunun açılması Havzanın Merzifon, Çorum, Gümüşhacıköy ve Yozgat gibi ticari önemi haiz şehirlerle olan ticaretinin önemli bir kısmının adı geçen istasyon tarafından çelinmesi Havza ekonomisini hayli sarsmış idiysede, son günlerde Ankara - Samsun arasındaki otobüs seferlerinin ihdası ile durumu kısmen düzeltebilmiştir. Netice olarak görüldüyorki, orta Karadeniz bölümünün ünlü bir banyo ve sağlık şehri olan Havzanın Karadenizle İç Anadolu, Kızılırmak vadisi ile Kelkit vadisi arasındaki yollarla demiryolu üzerinde bulunması gibi tabii avantajlara karşılık hamamları da modern bir hale getirildiği ve ziyaretçilere mümkün olan kolaylıklar sağlandığı takdirde Havza şehrinin lâyık olduğu inkişafa kavuşacağı pek tabiidir.

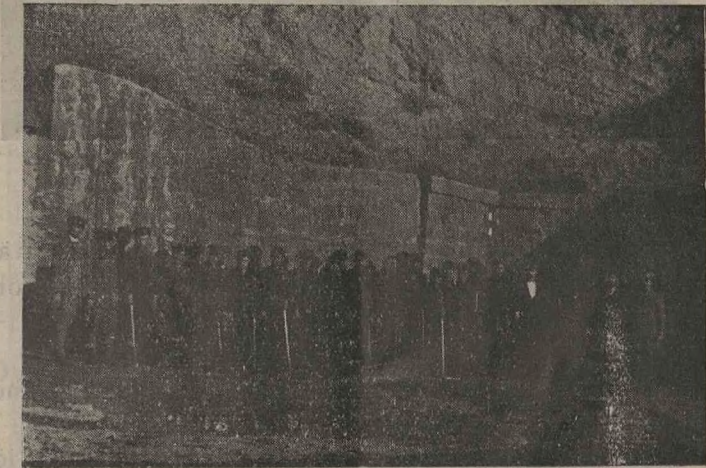
TETKİKLER :

ÇELTEK KÖMÜR İŞLETMESİ

Münir Bulgurcuoğlu

Merzifon ve Havza ilcelerinin topraklarında kurulan Çelteğ maden işletmesi 700 işçi ve 300 ailenin barındığı örnek bir müessesedir.

Kantinleri, okulu, sineması, spor sahası, gazino, ve ayrıca hamam ve mescidi bulunan işletme bol ışığıyla şirin bir kasaba halindedir. İşletme bu günkü halini halen işletme müdürü olan Kerem Altaya medyundur. Zira maden mühendisi olan bu Türk çocuğu 928 yılındanberi, durmadan çalışmış Türkün azim ve iradesini kullandığı her işte harikalar yaratabileceğini isbat etmiştir. İşletme bugün, günlük istihsalini 400 tona yükseltmiştir. Bu yükselişte teknik imkânlardan ziyade işletmeyi sevk ve idaredeki bilgi amil olmaktadır. 400 tonluk günlük istihsalin 250 tonu Devlet Demiryolları idaresine, Samsun, Erzurum, Diyarbakır hatlarındaki lokomotiflere verilmekte geri kalan 150 ton kömür aynı hatlar üzerindeki 24 şehir ve kasaba ihtiyacına tahsis edilmektedir. Son altı aylık kömür tevziatı aşağıda gösterilmiş bulunmaktadır.

Ocak işçileri ocak önünde toplanmış haldedir

Samsun	: 650 Ton	Yıldızeli	: 100 Ton
Çorum	: 150 Ton	Turhal Ş. Fab.	: 300 Ton
Erzurum	: 500 Ton	Sivas çimento Fab.	: 400 Ton
Amasya	: 670 Ton	Divrik	: 16 Ton
Sivas	: 365 Ton	Merzifon	: 300 Ton
Artova	: 100 Ton	Sivas vagon Fab.	: 1500 Ton

ayrıca D. Demiryolları lokomotif ihtiyacı için her gün 240 ton kömür verildiği gibi kömür verilen bölgelerdeki D. Demiryolları memurlarına kış devresi içinde üç aylık ihtiyaç olarak yekûn 18000 ton kömür tevzi edilmektedir. Çeltekkömür işletmesinin bünyevi en büyük hususiyeti, işletmenin diğer işletmelere nazaran rantabl bir şekilde çalışması, rasyonel bir çalışma sistemi ile D. D. yolları idaresine mühim bir kâr temin etmesidir. Ancak burada, işletmenin D. demiryolları idaresince, çok büyük bir alâka görmesi icap ederken, bu ilginin bazı sahalarda eksik olduğunu zikretmek icap etmektedir, Cevherin zenginliği ve evsafının yüksekliği dolayısıyla işletmeye Etibankın ilgi göstermesi müessese bakımından daha faydalı olacağı kanaati umumidir. Yurdun önemli bir bölgesinin yakacak ihtiyacını karşılayan Çeltekkömürlerinden, halkımız lâıkiyle istifade edememektedir.

Kömürlerin vagonlara, araba ve kamyonlara yükleme tesisatı

Bununda sebebi, kömürün toz olan kısımlarının yakılmıyarak ziyan olmasıdır. Zira, bu kömürü yakmak için, hususî tertibatı havi sobaların kullanılması icap etmektedir. Halen piyasada bu tip sobaların 80 - 100 liraya satılması, her vatandaşın istifadesine imkân vermemektedir. Toz kömür zayıtı, aynı zamanda, lokomotiflerde de vaki olmaktadır. Ancak, yurda yeniden ithal edilen lokomotiflerin bu zayıtı önleyecek tertipte oldukları da söylenmektedir. Hakikatte, kömür tozlarından istifade etmek için bunları briket adı verilen, kalıp haline getirmek icapeder. Halen briket yapacak tesislerin bulunmayışı sebebile, halk umumiyetle tozları gübre ile, gübre olmıyan yerlerde de kil ile karıştırmak suretile bir nevi briket haline ifrag etmektedir. Fakat, bu iki şekilde kömürden istifadeyi sağlamaktan uzaktır. Zira, gübre ile olan karışırtırmalarda ziraat için lüzumlu olan gübre zayı olmakta kül ile olan halitada ise yanma neticesinde kömürün harareti toprak tarafından massedilerek hararet kudreti yarıya inmektedir. Mamafih, modern briket tesisleri kurmak için işletme müdürü Kerem Altayın,

mazisi bir hayli eski teşebbüsleri mevcuttur. Bu hususta alınan bilgiye nazaran müessese müdürü 936 yılında kömürü tuğla gibi kalıp haline koyacak bir briket fabrikası kurmak için faaliyete geçmiş, bağı olduğu bakanlığında zarureti kabul etmesi neticesi, Avrupada bir çok firmalarla muhabere ve nihayet Almanya'da bir firma ile mutabakat hasıl ederek bir an önce işe başlaması temin edilmişti. Lâkin 939 harbi dolayısıyla Alman firması fabrikayı verememiş, bu defa Fransa'da bir firma ile görüşmeler yapılarak netice alınacağı sırada Fransa'nın harbe girmesi dolayısıyla iş geri kalmıştır. İşletme yine teşebbüslerine devam ederek 942 yılında İngiltere ile bir anlaşmaya varmış, lâkin Akdeniz'deki seyrisefer tehlikesi yüzünden makineler getirilememiş, 946 yılında yapılan yeni bir teşebbüs neticesinde, fabrika fiatı evvelkinin iki misli olarak 400.000 liraya çıktığından teşebbüs durulmuştur. Bu arada, fabrikanın uzun zaman beklememesini temin için, Çeltekkömine mevcut kömür rezervinin yeniden tesbiti için büyük sondajlar yapılması kararı, briket fabrikası ile ilgili olduğundan teşebbüsün tehiride bir zaruret halini almış bulunmaktadır. 946 yılından sonra 3-400 metre derinlikte sondajlar yapılmıştır. Bu yıl maden tetkik arama enstitüsü esaslı etüt işlerine başlamıştır. Sondajlar müsbet netice verdiği takdirde, kömür rezervi çoğalacağından, briket fabrikası için yeniden faaliyete geçilecektir. Örnek bir müessese olan Çeltekkömür işletmesinin işletme müdürü Kerem Altay elile, daha çok inkişaf edeceğini ümit ediyoruz.

24 No. lu ocaktan bir görünüş

Çelték Maden İşletmesinin kuruluşundan itibaren senelik
istihsal, demiryol müessesatına sevkıyat ve harice
satılan mikdarları gösteren istatistik cetvel

Yıl	İstihsal edilen	D. yolu idarasına sevk edilen	Halka satılan
1929	2971 Ton	678 Ton	1910 Ton
1930	3658 ,	2385 ,	1500 ,
1931	3812 ,	2870 ,	772 ,
1932	7956 ,	6991 ,	1175 ,
1933	12673 ,	10465 ,	2139 ,
1934	13124 ,	9293 ,	3949 ,
1935	10707 ,	9325 ,	7162 ,
1936	22632 ,	17793 ,	9325 ,
1937	37994 ,	24032 ,	13470 ,
1938	38300 ,	17770 ,	19701 ,
1939	42801 ,	20805 ,	21452 ,
1940	55225 ,	29441 ,	25161 ,
1941	61890 ,	31936 ,	28547 ,
1942	71308 ,	50444 ,	20187 ,
1943	86712 ,	68561 ,	15307 ,
1944	100920 ,	85992 ,	16465 ,
1945	93240 ,	74552 ,	17160 ,
1946	73480 ,	52183 ,	20940 ,
1947	102466 ,	75603 ,	25357 ,
1948	107435 ,	71305 ,	34071 ,

949 senesinin 4 ayındaki aylık istihsaller şöyledir :

Ocak 1949 - 12065 Ton	Mart , - 12641 ,
Şubat , - 11325 ,	Nisan , - 11657 ,

OMEGA

Ardath Zenith
Kadın, Erkek cep ve kol saatleri
ORA ve LÜXOR
Radyo ve Otomatik Pikapları

Mustafa Şahin

Gazi caddesi No. 139 Samsun

Sadi Özden

İNŞAAT MALZEMESİ

Toptan — Perakende

BOYALAR :

Yağlı boyalar, vernikler, sikalifler, boya ve badana fırçaları,
Kutu boyaları, yanmaz boyalar, Toz boyalar ve Boya yağları
PENCERE CAMLARI

SIHHÎ TESİSAT :

Su boruları ve parçaları, Musluklar, Su tulumbası, Termesifonlar,
Lâvabolar, Halâ taşları

Kontrplâklar ve Gemici Malzemeleri

TELGRAF

POSTA ADRESİ

Özden - Samsun

İskele caddesi No. 24 Samsun

Hamamiler

Dünya çapında şöhret kazanmış muhtelif tiplerde **Philips** Radyoları satışa çıkarılmıştır.

HAMAMİLER — Gazi caddesi — Samsun

Dikkat!...

Yeni Bakım Garajı

Ehliyetli ve tecrübeli şoförler elinde yeni ve muntazam otomobil, otobüs ve kamyonlarla yurdun her tarafına yolcu ve eşya nakliyatı yapmak için Sayın müşterilerinin emrine hazırdır

Cumhuriyet meydanı : telefon 22
Samsun

Müjde... Müjde... Müjde...

Kadın Terzisi

İyi bir elbise ve şık bir Mantoya sahip olmak istiyorsanız İstanbul'dan en son modellerle dönen **Adil Ertekine** koşunuz.

Salih bey caddesi No. 22 Samsun

LÜKS

Radyo, Gramofon, Plâk, Buz dolabı,
Bisiklet, Ütü, Müzik alâtı
CEVAT ÖZLÜ - KEMAL SEZEN
Gazi caddesi No. 68 — Samsun

Şevket Akar

SAMSUN : GAZİ CADDESİ 74

Kırtasiye - Fotoğraf - Kitap - Kâğıtevi

Kırtasiye. Mektep levazımı ve Matbaa kâğıtları,
Okul kitapları, Roman ve sair neşriyat Fotoğraf
makinesi ve malzemeleri çeşit marka yazı ve
hesap makineleri

Telefon 232

Samsun Nakliyat Anbarı

Merkezi : Samsun

Şubeleri : Havza, Amasya, Turhal, Zile, Sivas

Tel : SAMSUN ANBARI

Telefon : 65

Kuruluş tarihi : 1926

İstanbul ve diğer bütün liman ve başlıca istasyonlarında
ajanlarımız vardır

T. C.
Z İ R A A T B A N K A S I

Yurdumuzun dört köşesinde yayılmış bulunan sayın müşterilerini memnun edebilmek için onlara belli bir yerde, belli bir evi, arsayı değil istedikleri yerde,

İstedikleri

EVI

ARSAYI

TARLAYI

Beğendikleri EŞYAYI

Edindirmek imkânlarını sağlamağı düşünmüş

1949 İkramiye Tutarını

300.000 l i r a y a

YÜKSELTMİŞTİR

4 Çekilişin her birinde

25.000

10.000

5.000 liralık

İkramiyelerden başka 1000 lira ile 50 lira arasında muhtelif miktarda 458 ikramiye vardır.

Çekilişler : 28 Şubat, 30 Mayıs, 31 Ağustos, 30 Aralık

İkramiyelerden faydalanmak için keşide yapılacak ayın üçüne kadar vadesiz tasarruf hesabında 100 lirası bulunmak ve bu miktarı çekiliş tarihine kadar devamlı şekilde muhafaza etmek kâfidir. Aynı müddet zarfında hesaplarında 100 liradan fazla bir bakiyeyi muhafaza edenler her 500 lira için ayrı bir kur'a numarası alırlar.

İmtiyaz sahibi ve Yazı işlerini fiilen idare eden : Ömer Orhun

Basıldığı yer - Samsun Matbaası

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/800929
DERGİLER 19 MAYIS SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ 99-104, (1949)
Markası: .MARKASIZ Bulunduğu Yer: Konusu:

